

GUSTAF JONNERGÅRD:

## Inför århundradets hårdaste valrörelse

*Svensk Tidskrift har berett partisekreterarna i de tre borgerliga partierna tillfälle att framföra sina synpunkter på valet i höst. Deras artiklar införs här i bokstavsordning efter författarnamnen. Centerpartiets partisekreterare hr Gustaf Jonnergård menar att valet kommer att stå mellan socialdemokratin och centern, det senare partiet förstärkt genom folkpartiet så att de tillsammans kan framlägga en mittenpolitik. Med högerpolitik räknar han inte alls, och han går så långt att han säger att konservatismen knappast kan sägas vara någon självständig ideologi. Till sist polemiserar han mot socialdemokraterna, som frammanar "höger-spöket". Någon högerpolitik blir det inte efter valet, försäkrar han.*

Utmärkande för politiken i vårt land under de senaste årtiondena har framför allt varit att centerpolitiken och den socialdemokratiska politiken alltmer markerat framstår som huvudalternativ till varandra. Detta satte i hög grad sin prägel på 1973 års valrörelse och gjorde den till den hittills hårdaste i vår demokratis historia. Det finns alla skäl för bedömningen, att valrörelsen nu 1976 kommer att bli ännu intensivare, kännetecknad främst av alternativkampen mellan socialdemokratin och centern.

Den mittensamverkan, som centern och folkpartiet under många år byggt upp, förstärker ytterligare alternativmarkeringen. Centern och folkpartiet har målsättningar som ligger varandra nära. Det är en självklar utgångspunkt att en ny regeringspolitik måste bygga på mittenpolitikens grund.

Under det socialdemokratiska regeringsinnehavet har alltmer svårbemästrade problem hopats, särskilt under senare tid.

Vi har fått ett alltmer centraliserat samhälle – centralisering av bebyggelsen, samhällsstyrelsen och näringslivet. En socialdemokratisk centraliseringspolitik har i olika avseenden fört till förhållanden, som det stora flertalet människor uppfattar som negativa.

Bebyggelsekoncentrationen har medfört trängselproblem, glesbygdsproblem, miljöproblem, ekonomiska problem. Orsaken till storstadskommunernas nu så svårbemästrade ekonomiska situation är i huvudsak centraliseringen, som föranlett höga samhälls-, byggnads- och socialkostnader.

Den kommunala demokratin, grunden för vår folkstyrelse, har fått ökade svårigheter genom den påtvingade storkommunre-

formen och genom en långtgående statlig detaljkontroll. Möjligheterna till medborgaraktivitet har därmed försämrats.

Det har alltså skett maktkoncentration i samhällsstyrelsen – men också i näringslivet. AP-fonder och Meidnerfonder är tilltänkta instrument för en fortsatt långtgående centralisering, som hotar sätta hela vårt ekonomiska system ur funktion.

#### Resursbristen

Regeringens näringspolitik och ekonomiska politik har också fört det misslyckandet med sig att tillräckligt ekonomiskt underlag inte kunnat tryggas för angelägna reformer och för upprätthållande av bytesbalansen mot utlandet. Nu är det svårt tex att finansiera den nödvändiga upprustningen av sjukvård, åldringsvård och familjepolitik. Här – i resursbristen – är anledningen till kommunernas och landstingens allt besvärligare ekonomiska situation och till att hela skattepolitiken fallit sönder och samman.

Det är lätt att se sambandet mellan de resurser, som saknas under den socialdemokratiska regeringspolitiken, och de utvecklingsmöjligheter, som främst de mindre företagen förvägrats just genom regeringspolitiken. Också här är det alltså en centraliseringspolitik som misslyckats.

Det är lika tydligt att en fortsatt socialdemokratisk regeringspolitik skulle medföra ökande problem med sysselsättningen. Vidare håller inte regeringens jordbrukspolitik. Den kan inte tillämpas.

Miljö- och naturresurspolitiken har länge försumrats. Nu är särskilt energipolitiken

aktuell. Här för regeringen en kärnkraftspolitik, som väcker oro hos flertalet människor.

Det är hopade, svårbemästrade samhällsproblem, som alltmer visar angelägenheten av ett alternativ till den socialdemokratiska regeringspolitiken.

#### Alternativpolitik

Det är alltså den socialdemokratiska regeringspolitiken själv som alltmer uppvisat behovet av alternativ. Den andra anledningen till den skarpare alternativmarkeringen är att centern för det ena området efter det andra fört fram alternativet. Detta har kännetecknat särskilt 1960- och 1970-talen.

Främst centern har genom åren spelat en pådrivande roll för social trygghet och jämlikhet, tex i fråga om barnbidragen och folkpensionerna. Centern drev fram den sänkta pensionsåldern. Nu gäller det särskilt familjepolitiken, vårdpolitiken och en allmän arbetslöshetsförsäkring. Vårdsnadsersättning till småbarnsföräldrar är en centeridé. I väsentliga avseenden har det förelegat samverkan mellan centern och folkpartiet på dessa områden.

Centern har fört fram miljö- och naturresurspolitiken. I början var de andra partiernas intresse för sådana problem ringa. Nu erkänner de flesta dessa frågor utomordentliga betydelse. Den stora aktuella frågan är här energipolitiken med kärnkraftsproblematiken. Det är klart markerat att centerns politik för effektivare energianvändning och intensivare satsning på förnyelsebara energikällor är alternativet till regeringens kärnkraftspolitik.

Centern har mot regeringens centraliseringspolitik tagit upp kampen för ett mer decentraliserat samhälle. Det betyder decentralisering av näringsliv och bebyggelse och en decentraliserad samhällsstyrelse, dvs en stark kommunal demokrati. Tanken på länsdemokrati har förts fram av centern.

Centern har också rest kravet på en näringspolitik som satsar också på de mindre företagen – så att resurser för angelägna reformer kan skapas och arbete åt alla kan tryggas.

#### **Idéer för 1970-talet**

Det händer fortfarande att man försöker förankra politiska ståndpunkter i de gamla idéerna från 1700- 1800-talen. Det kan i viss mån ha sitt värde. Men de gamla 1800-talsismerna, socialismen och liberalismen i ursprungliga bemärkelser, är inte särskilt användbara på 1970-talet. Vi kan inte begära att Karl Marx, Adam Smith och andra 1800- eller 1700-talstänkare skall klara 1970-talets problem. De visste ingenting om dem. Det är vi själva som måste tänka för 1970-talet.

Såväl socialismen som den ursprungliga ekonomiska liberalismen leder till centralisering. Men problemen kring centralisering i motsats till decentralisering har knappast tagits upp till diskussion i de gamla ideologierna. De har också lämnat hela miljö- och naturresursproblematiken utanför. Socialismen och liberalismen ger oss alltså inte någon hel samhällsbild. Detsamma gäller naturligtvis konservatismen. Men denna kan nu knappast sägas vara något självständig ideologi. Högerpartierna numera är när-

mast gammalliberala.

Centerpolitiken är naturligtvis från vår tids utgångspunkter en precisering i den fråga, som gällde socialismen och liberalismen, nämligen förhållandet samhälle-individ. Men därutöver har centern fört in decentraliserings-, miljö- och resurshushållningsidéerna i diskussionen. Det är dessa frågor som är vår tids viktigaste. Centern har byggt upp ett idésystem som ger hela bilden av hur samhället bör vara format. Det är därför centerpolitiken är huvudalternativet.

#### **Mitten och moderaterna**

Centern och folkpartiet har målsättningar som ligger varandra nära. Det är anledningen till den mittensamverkan som ägt rum sedan 1960, i mera fasta former sedan 1965. Mittensamverkan betyder ökad slagkraft mot såväl socialismen som högerpolitiken. Centern och folkpartiet har haft sina interna samarbetsproblem. Det är naturligt. Men den politiska mittensamverkan är fast förankrad på en gemensam grund.

Moderaterna har under de senaste åren obestridligen sökt profilera sig genom förflyttning längre ut på högerkanten. I och för sig är det inte av större intresse. Högerpolitiken tillhör inte det realistiska på 1970-talet.

Det är självfallet en gemensam uppgift för mittenpartierna och moderaterna att slå tillbaka socialismen. Men det är lika självklart att en ny regeringspolitik måste bygga på mittenpolitiken. Högerpolitik kan inte accepteras. Centern och folkpartiet säger absolut nej till högerpolitik.

Moderaterna måste ju föredra center- och

mittenpolitiken framför den socialdemokratiska politiken – på precis samma sätt som kommunisterna nu föredragit socialdemokraterna framför oppositionen. Det är moderaternas politiska position. De har själva medgett att de måste acceptera mittenpolitiken som grund för en ny regeringspolitik.

#### **Socialdemokraternas högerspöke**

Det har ofta sagts att det gamla högerspöket varit socialdemokraternas största tillgång i valrörelserna. Socialdemokraterna påstår att högerpolitiken skulle dominera i en ny regering och skrämmer väljarna med högerspöket. Det hela är en absolut orimlighet. Det är bara moderaterna som vill ha högerpolitik. Alla andra säger nej till den. Det kan alltså inte bli någon högerpolitik.

Men visst har socialdemokraterna haft en viss framgång med sitt högerspöke. Det är inte sannolikt att de skulle ha suttit i regeringsställning nu utan hjälp av det.

Det blåser högervind just nu. Den kom-

mer visserligen att mojna före morgondagen. Men socialdemokraterna försöker naturligtvis i detta läge på nytt plocka fram sitt gamla högerspöke – för att om möjligt komma ifrån sakk Diskussionen med centern och folkpartiet. I den socialdemokratiska argumenteringen utmålas Gösta Bohman och hans moderater som ett förfärligt hot. Moderaternas högerpolitik utnämns till alternativet – med en förtjusning som den socialdemokratiska pressen alls inte kan dölja.

Förutsättningarna för högerspökeargumentering är emellertid inte längre så stora. Det blir ju ingen högerpolitik. Moderaterna har medgett att de måste acceptera mittenpolitiken som grund för en ny regeringspolitik. När det gäller – då gäller alltså inte högerpolitiken. Den får lyftas undan. Sådant kallas inte alternativ.

Valrörelsen 1976 blir alltså en uppgörelse främst mellan de två huvudalternativen, den socialdemokratiska politiken och centerpolitiken även om de socialdemokratiska valmåkarna hade önskat sig en lättare match.